

І.А. Дришлюк,
к.ю.н., доцент, завідувач кафедри кримінального права,
кримінального процесу та криміналістики,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

ДЕЯКІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ НОРМ ПРО ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ТРАНСПОРТНІ ЗЛОЧИНИ У ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Норми про відповідальність за транспортні злочини – одна із найбільш динамічних складових кримінального законодавства нашої країни. Так, якщо Кримінальний кодекс УРСР 1960 року (далі – КК 1960 року) [1] в первісній редакції налічував 7 складів транспортних злочинів (ст.ст. 77, 78, 203, 204, 215, 216, 217), то на момент втрати ним чинності їх було вже 14 (ст.ст. 77, 77-1, 78, 203, 204, 215, 215-2, 215-3, 215-4, 215-5, 217-1, 217-2, 217-3, 217-4), при тому, що два склади транспортних злочинів були із КК виключені. (ст.ст. 215-1, 216).

У Кримінальному кодексі України 2001 року (далі – КК України) [2] вже був сформований самостійний розділ XI Особливої частини – “Злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту”, який налічував 17 складів злочинів і в якому були зосереджені всі суспільно небезпечні посягання в сфері функціонування транспорту. До транспортних злочинів було віднесено порушення правил безпеки руху або експлуатації залізничного, водного чи повітряного транспорту (ст. 276), пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів (ст. 277), угон або захоплення залізничного рухомого складу, повітряного морського чи річкового судна (ст. 278), блокування транспортних комунікацій, а також захоплення транспортного підприємства (ст. 279), примушування працівника транспорту до невиконання своїх службових обов’язків (ст. 280), порушення правил повітряних польотів (ст. 281), порушення правил використання повітряного простору (ст. 282), самовільне без нагальної потреби зупинення поїзду (ст. 283), ненадання допомоги судну та особам, що зазнали лиха (ст. 284), повідомлення капітаном назви свого судна при зіткненні суден (ст. 285), порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами (ст. 286), випуск в експлуатацію технічно несправних транспортних засобів або інше порушення їх експлуатації (ст. 287), порушення правил, норм і стандартів, що

стосуються убезпечення дорожнього руху (ст. 288), незаконне заволодіння транспортним засобом (ст. 289), знищення, підробка або заміна номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу (ст. 290), порушення чинних на транспорті правил (ст. 291) та пошкодження об'єктів магістральних нафто-, газо- та нафтопродуктопроводів (ст. 292).

Разом з тим, процес вдосконалення норм кримінального законодавства про відповідальність за транспортні злочини продовжувався і в подальшому. Так, Законом України від 22 вересня 2005 року “Про внесення зміни до ст. 289 Кримінального кодексу України” [3] ст. 289 (незаконне заволодіння транспортним засобом) була викладена в новій редакції. Законом України від 15 квітня 2008 року “Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України щодо гуманізації кримінальної відповідальності” [4] в ч. 3 ст. 281 були включені “інші тяжкі наслідки” порушення правил повітряних польотів, а також пом'якшені санкції ст.ст. 277, 286 та 289 КК щодо застосування штрафу.

Законом України від 24 вересня 2008 року “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху” [5] в ч. 1 ст. 287 КК України слова “яка перебуває в стані алкогольного сп'яніння” були замінені словами “яка перебуває в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та швидкість реакції”, а у ст. 288 КК України слова “шляхів та шляхових споруд” були замінені словами “автомобільних доріг” та “дорожніх споруд”, диспозиція ст. 291 КК України після слів “що убезпечують рух” була доповнена словами “а також правил, норм і стандартів виготовлення, переобладнання, ремонту транспортних засобів”. Крім того, цим Законом збільшувався розмір штрафу у санкціях ч. 1 ст. 286, ст. 287, 288 та 290 КК України.

Законом України від 2 грудня 2010 року “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за втручання в діяльність транспорту” [6] були збільшені розміри штрафу за пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів (ч. 1 ст. 277 КК України) та блокування транспортних комунікацій, а також захоплення транспортного підприємства (ч. 1 ст. 279 КК України).

19 травня 2011 року, у зв'язку з прийняттям Повітряного кодексу України [7], чинний КК був доповнений ст. 276-1, яка передбачала відповідальність за здійснення професійної діяльності членом екіпажу або обслуговування повітряного руху диспетчером управління повітряним рухом (диспетчером служби руху) у стані алкогольного сп'яніння або під впливом наркотичних чи психотропних речовин.

Законом України від 24 травня 2012 року “Про внесення зміни до ст. 292 Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за втручання в роботу об’єктів трубопровідного транспорту” [8] назва ст. 292 КК та її частина перша були викладені в новій редакції.

Законом України від 16 січня 2014 року “Про внесення змін до Закону України “Про судоустрій і статус суддів” та процесуальних законів щодо додаткових заходів захисту безпеки громадян” [9] була посилена санкція за блокування транспортних комунікацій, а також захоплення транспортного підприємства. Цей закон, відомий під назвою “закон Олійника-Колесніченка” (або закон про диктатуру), викликав обурення в суспільстві. У зв’язку з цим 28 січня 2014 року Верховна Рада України прийняла Закон “Про визнання такими, що втратили чинність, деяких законів України”, яким чинність Закону від 16 січня 2014 року було скасовано [10].

Законом України від 23 лютого 2014 року “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо припинення норм законів, схвалених 16 січня 2014 року” [11] санкція ч. 1 ст. 279 КК України була змінена.

Законом України від 8 квітня 2014 року “Про внесення змін до Кримінального кодексу України” [12] було посилено відповідальність за блокування транспортних комунікацій, а також захоплення транспортного підприємства в частині збільшення терміну позбавлення волі за цей злочин за наявності кваліфікуючих та особливо кваліфікуючих обставин (ч.ч. 2 і 3 ст. 279 КК України).

Таким чином, можна стверджувати, що чинне кримінальне законодавство України містить логічно послідовну, чітко побудовану систему злочинів, пов’язаних з забезпеченням безпеки функціонування різних видів транспорту, процес вдосконалення якої триває відповідно до потреб часу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кримінальний кодекс Української РСР. *Відомості Верховної Ради України*. 1961. № 2. Ст. 14.
2. Кримінальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.
3. Про внесення зміни до ст. 289 Кримінального кодексу України: Закон України від 22 вересня 2005 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 1. Ст. 4.
4. Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України щодо гуманізації кримінальної відповідаль-

ності: Закон України від 15 квітня 2008 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2008. № 24. Ст. 236.

5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху: Закон України від 24 вересня 2008 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2009. № 10–11. Ст. 137.

6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за втручання в діяльність транспорту: Закон України від 2 грудня 2010 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 22. Ст. 146.

7. Повітряний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 48–49. Ст. 536.

8. Про внесення зміни до ст. 292 Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за втручання в роботу об'єктів трубопровідного транспорту: Закон України від 24 травня 2012 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 15. Ст. 114.

9. Про внесення змін до Закону України “Про судоустрій і статус суддів” та процесуальних законів щодо додаткових заходів захисту безпеки громадян: Закон України від 16 січня 2014 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 22. Ст. 801.

10. Про визнання такими, що втратили чинність, деяких законів України: Закон України від 28 січня 2014 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 22. Ст. 811.

11. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо припинення норм законів, схвалених 16 січня 2014 року: Закон України від 23 лютого 2014 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 17. Ст. 593.

12. Про внесення змін до Кримінального кодексу України: Закон України від 8 квітня 2014 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 23. Ст. 867.